

# Schelde

NIEUWSBRIEF NR. 61

november 2009 - een uitgave van het Schelde InformatieCentrum



## Schonere Schelde, minder vogels

*Wintertalingen: ooit waren er bijna dertig duizend, de laatste winter nog hooguit 5000.*

Het Schelde-estuarium is een vogelparadijs van internationaal belang. Indrukwekkende aantallen watervogels komen er overwinteren of houden er halt om hun reserves bij te spijkeren tijdens hun lange reis naar het zuiden. De bekoring gaat uit van de diversiteit aan leefgebieden en de rijk gevulde tafel. Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) becijfert sinds 1991 maandelijks hoeveel en welke watervogels het Vlaamse deel, de Zeeschelde, precies herbergt en zag de voorbije twintig jaar heel wat gebeuren.

### Elke soort zijn stek

Langs het estuarium treft men telkens andere vogelsoorten aan, afhankelijk van de aanwezige leefgebieden en voedselbronnen. Aan de grens met Nederland lokken de uitgestrekte brakke schorren grote groepen grauwe ganzen en smienten, maar ook steltlopers zoals kluten, wulpen, tureluurs en bonte strandlopers zoeken er naar een variëteit aan bodemdieren op de weidse

slikken. Stroomopwaarts langs de zoetere delen van de Zeeschelde treft men vooral grote groepen eenden aan. Tussen Antwerpen en Dendermonde zoeken krakeenden tussen de breukstenen op de dijkvoet naar algen, zaden en ander organisch afval. Andere eendensoorten verzamelen zich vooral in de buurt van slik- en schorgebieden. Grote groepen wintertalingen en wilde

### In dit nummer

4 Een loods moet goed kunnen slapen

Loodsenvereniging bestaat 125 jaar

6 Gent weer fier op zijn water

Nieuwe bouwprojecten staan in het teken van de Schelde en Leie



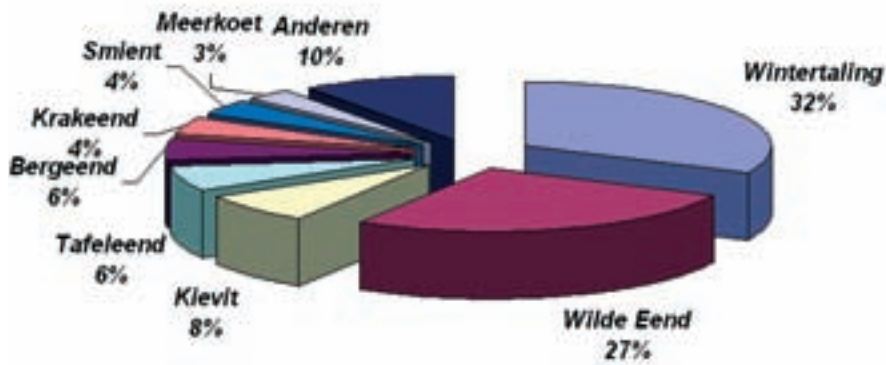
### Rubrieken

3 Gespot!  
De nieuwe Temsebrug

5 Scheldemonitor  
Het getij in de Schelde

7 Scheldenieuws

8 Wonen en werken  
Vrijwilligers tellen trekvissen



*Soortensamenstelling van de watervogels langs de Zeeschelde (tussen de Belgisch-Nederlandse grens en Gent) sinds 1991.*

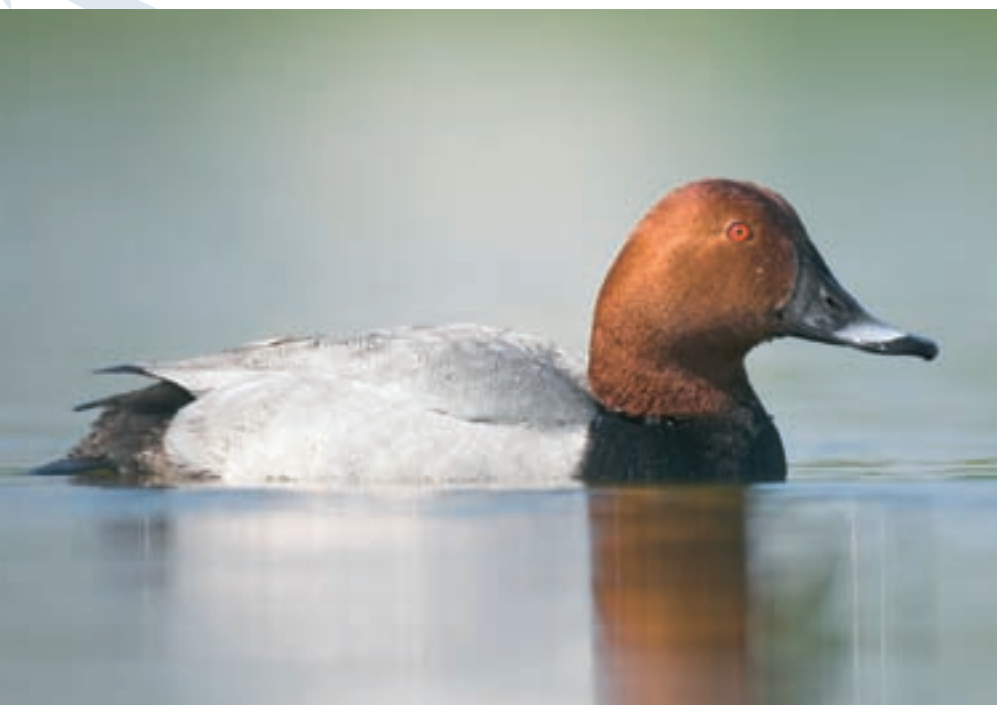
eenden volgen de waterlijn, waar ze borstelwormpjes zoeken in de bodem. In het water duiken tafeleenden en kuifeenden naar hun voedsel. Op de grote slikplaat van de Ballooi nabij Temse overwinteren ook jaarlijks bonte strandlopers. Tussen Gent en Dendermonde wordt de vaargeul zeer smal. Rustig eten zoeken langs de waterlijn is hier niet meer mogelijk door de grote scheepsgolven. Het aantal watervogels is dan ook beduidend kleiner. Wilde eend, meerkoet en waterhoen zijn hier de meest kenmerkende soorten. Bergeenden eten kleine kreeftachtigen, wadslakjes en kiezelwieren. Ze zijn langs de

hele Schelde te vinden, maar in de winter zijn ze het talrijkst op de zoete slikken. In de zomer zijn ze meer te vinden in de brakke zone. Wilde eenden en kieviten zitten overall gedurende het hele jaar, ze zijn dan ook niet specifiek aan het estuarium verbonden.

#### Trends

Het totaal aantal overwinterende watervogels verdrievoudigde de eerste tien jaar na de start van de tellingen. Na een spectaculaire toename rond de eeuwwisseling, met pieken tot meer dan 60000 vogels, volgde een dalende trend en de aantallen zijn de

*De tafeleend kende een spectaculaire opmars en terugval langs de Zeeschelde: in 2001 en 2002 werden nog tot 14 000 exemplaren geteld, de laatste twee jaar ontbreekt ze volledig.*



laatste winters lager dan ooit. Deze sterke trends werden vooral genoteerd tussen Antwerpen en Dendermonde. Gaat het dan plots zoveel slechter met de Zeeschelde, ondanks de voortdurende betrachtingen van de overheid naar de ontwikkeling van een gezonder ecosysteem?

#### Naar een nieuw evenwicht

Ruim twintig jaar geleden waren de Zeeschelde en haar bijrivieren biologisch zo goed als dood: geen bodemdieren, geen vissen, geen watervogels. Het ecologisch herstel is een proces van lange adem dat begon met de eerste waterzuiveringsmaatregelen. Dat gaat voortdurend gepaard met verschuivingen in het voedselweb en het komen en gaan van overwinterende watervogels in wisselende aantallen en soorten. In een eerste fase zagen we een massale ontwikkeling van Oligochaetae, een groep van bodembewonende borstelwormpjes die weinig eisen stellen aan hun omgeving. Ze tierden welig dankzij het organisch afval dat rijkelijk vanuit Brussel de Schelde binnenkwam via de Zenne en de Rupel, tot voor kort de open riolen van de hoofdstad. Wintertalingen, wilde eenden en tafeleenden, om er enkele te noemen, vonden langs de Zeeschelde een eentonige maar goed gevulde tafel. Met duizenden deden ze zich tegoed aan deze borstelwormpjes. Naarmate de organische belasting afnam, met als laatste krachtinspanning het waterzuiveringstation van Brussel, werd de Zeeschelde minder aantrekkelijk voor de eendensoorten. Meeuwen en kieviten lijden hier minder onder – zij gebruiken de Scheldeboorden vooral als rustplaats. Ook op het traject richting Nederlandse grens is er minder aan de hand: hier leven naast borstelwormpjes ook nu al andere en vaak grotere bodemdieren.

#### Ondertussen op de zijrivieren

Ondertussen halen de zijrivieren zoals de Rupel, Zenne en Dijle de pers door de steeds talrijker wordende overwinterende watervogels en door fuiken die barsten van de paling en andere vissoorten. Mogelijk komt hier nu hetzelfde eentonig maar zeer groot voedselaanbod op gang zoals dat vroeger in de Zeeschelde het geval was.



GESPOT!

### Toekomst

De indrukwekkende daling van het aantal watervogels hoeft niet meteen een ramp te betekenen. Naarmate zich een meer gevarieerde bodemfauna ontwikkelt, zullen ook andere vogelsoorten aangetrokken worden. Ook het visbestand herstelt verder. Zo dringen soorten als fint en zeebaars steeds verder stroomopwaarts door. Visetende vogels zoals aalscholvers, futen en reigers kunnen daarvan profiteren. Hoe de watervogelgemeenschap zich precies zal ontwikkelen, is moeilijk te voorspellen. Veel hangt immers ook af van de toestand en de evoluties in andere Europese waterrijke gebieden en in de broedgebieden van de trekvogels.

*Erika Van den Bergh*

*Evolutie van het totaal  
aantal watervogels langs de  
Zeeschelde sinds 1991*

## Broertje voor Temsebrug

Temse heeft er sinds 31 mei 2009 een nieuwe brug bij. In het verleden was de oude Temsebrug een trechter. Het verkeer werd van twee rijstroken samengebracht naar één rijbaan. Dit zorgde voor heel wat fileleed. De nieuwe brug dient nu voor het verkeer richting Bornem terwijl de oude brug voorbehouden blijft voor het verkeer richting Temse. Fietsers gaan nu in twee richtingen over de nieuwe brug.

